

Nr 851

Av herr **Wedén m. fl.**, angående det långsiktiga företagssparandet.

(Lika lydande med motion nr 658 i Första kammaren)

I långtidsutredningens betänkande — Svensk Ekonomi 1966—1970, SOU 1966: 2 — har vissa planer beträffande investeringar, produktion, export m. m. sammanställts, som efter korrigeringar mynnar ut i en uppskattning av det framtida kapitalbildningsbehovet. Långtidsutredningens reala kalkyl har tagits som utgångspunkt i professor Kraghs betänkande om de finansiella långtidsperspektiven.

Ett av huvudproblemen i detta sammanhang kan i korthet uttryckas sålunda. Långtidsutredningen pekar på att stora investeringsbehov — såväl privata som offentliga — kommer att föreligga. Även om investeringarna under senaste år inom många sektorer blivit avsevärt lägre än långtidsutredningen beräknade — inte minst på grund av att den förda ekonomiska politiken skapat ogynnsamma förutsättningar — behöver ingen tvekan råda om det berättigade i denna prognos på länge sikt. Stora krav måste då också ställas på sparandeökningen inom landet.

Det klassiska mönstret för sparandet under tidigare skeden var att mycket stora kapitalbelopp kunde samlas av ett fåtal enskilda personer. Dessa kapital investerades i stor utsträckning på ett sätt som främjade den allmänna ekonomiska utvecklingen i samhället. Den främsta anmärkning som kunde riktas mot detta mönster var naturligtvis att det byggde på väldiga olikheter i inkomster och skärpte ojämnheten i förmögenhetsfördelningen. Det skattesystem som under de senaste femtio åren utkristalliserats har starkt förändrat förutsättningarna för detta slag av sparande.

Varje tanke på att denna form av sparande skulle kunna återgivas en roll som det spelade för 50 till 100 år sedan är förflugen. De förändringar av skattesystemet som i så fall måste ske skulle vara så stora att den nuvarande av alla demokratiska meningsriktningar accepterade principen om skatt efter bärkraft skulle slås sönder.

Genom en stigande standard i samhället skapas emellertid förutsättningar för ett enskilt sparande fördelat på många händer. Ett sådant hushållssparande fyller en viktig funktion för kapitalbildningen. På grund av den socialdemokratiska regeringens sparfientliga politik spelar det nu en mindre roll än vad som från våra utgångspunkter är önskvärt.

För närvarande spelar företagssparandet och det offentliga sparandet en dominerande roll. När det gäller det offentliga sparandet är det uppenbart

att partier som vill föra en socialistiskt färgad politik har förkärlek för denna typ. En del socialdemokratiska kretsar i Sverige torde t. ex. ha funnit att en kraftig utveckling av dessa sparformer numera för dem är den minst ofördelaktiga metoden att förändra samhället i socialistisk riktning, undergräva äganderätten och öka möjligheterna för de bestämmande politikerna att dirigera konsumtion och produktion. Från våra utgångspunkter hävdar vi att koncentration av makten, statlig eller enskild, över kapitaltillgångarna och deras användning skall motverkas. Det offentliga sparandets andel av totalsparandet torde nu utgöra ungefär 50 % och beräknas enligt en del ekonomiskt-politiska antaganden fortsätta att öka sin andel under de kommande åren. Blir detta verklighet nalkas vi en ytterlighet av motsatt typ till den som på detta område karakteriserade perioden mellan t. ex. 1850 och 1910. Vi anser det därför angeläget att söka finna nya vägar för alla medborgares *direkta* delaktighet i förmögenhetsbildningen. Socialdemokratin har hittills ställt sig kallsinnig till sådana försök.

För att ge en bild av bruttosparandets utveckling under ett närliggande decennium återger vi här en beräknad sammanställning av olika sparandekällors andel av det totala bruttosparandet. Tabellen visar alltså inte nettosparandets fördelning.

	1955	1959	1964
Staten, kommunerna, offentliga företag och offentliga försäkringsinrättningar	37,4 %	35,5 %	44,6 %
Bostadssparande (offentlig andel)	2,5 %	4,3 %	4,0 %
Enskilda företag och enskilda försäkringsinrättningar	42,6 %	51,7 %	32,5 %
Hushållssparande	17,5 %	8,5 %	18,9 %
	<hr/> 100,0 %	<hr/> 100,0 %	<hr/> 100,0 %

Enligt professor Kraghs prognoser skulle 1970 det offentliga sparandet ha ökat till enligt ett antagande 45,1 % och enligt ett annat till 49,7 %. Den offentliga andelen av bostadssparandet skulle samtidigt öka till över 6 %. Hushållssparandet skulle ligga kvar på eller något över 1964 års nivå. Det enskilda företagssparandet skulle däremot gå ner, i det ena antagandet till 28,4 % och i det andra till 25 %. Om den sistnämnda prognosen skulle bli verklighet, skulle företagssparandet därmed relativt ha sjunkit till mindre än hälften av 1959 års toppnivå och till ca 60 % av 1955 års nivå.

Det finns säkerligen ett samband mellan den här tecknade utvecklingen, den avtagande investeringsviljan och den försvagade konkurrenskraften inom många sektorer av svenskt näringsliv. För de innovationer inom produktionstekniken som är av grundläggande betydelse för de stora ekonomiska framstegen krävs framför allt riskbärande kapital. Företag med hög

självfinansieringsgrad har lättare att satsa pengar på lovande men ändå ovissa och riskabla innovationer än företag som i mycket hög grad måste arbeta med lånat kapital och därför snabbt skulle komma i allvarliga svårigheter om något stort utvecklingsförsök misslyckades och ledde till förluster.

Vi har förut av principiella skäl avvisat en fortgående kraftig stegring av det offentliga sparandet. Vi vill stimulera det frivilliga enskilda sparandet men anser samtidigt att det inte ensamt kan lösa de problem vi här nämnt. En stor del av lösningen på kapitalbristproblemen måste sökas inom företagssparandets sfär. Från våra utgångspunkter kan vi emellertd inte nöja oss med att bara formulera och söka driva igenom en politik som gör möjligheterna för en avsevärd ökning av företagssparandet gynnsammare utan hänsyn till fördelningen av detta sparande. Under 1950-talet hade vi ett mycket stort företagssparande här i landet. I genomsnitt kunde våra företag finansiera alla sina investeringar med sådant sparande. Utan tvivel tillfördes aktieägarna härigenom väsentliga värden. Den starka nedgången som sedan inträffat förklaras främst av den intensivare konkurrensen och inflationens kostnadshöjande effekt, som minskat vinstmarginalerna, samt av att företagens möjlighet att göra skattefria avsättningar till egna fonder i stor utsträckning upphört.

Från våra utgångspunkter kan det inte vara något fel utan tvärtom en fördel att finna former som gör inte blott aktieägarna utan även företagens anställda delaktiga i den förmögenhetsbildning som under lång tid hålls kvar inom företagen. Därigenom skulle incitamenten förstärkas till en bred och sund fördelning av denna förmögenhetsbildning samtidigt som möjligheterna för ett ånyo växande företagssparande utan besvärande intressesättningar skulle växa. En politik i detta syfte måste utformas så att den får en vid anslutning.

Vilka huvudlinjerna därvid bör vara kan här endast antydas. För det första torde det vara klart, att för varje år kontant utbetald andel i vinst för de anställda icke står i överensstämmelse med denna princip. Man skulle i stället kunna formulera principen så, att de anställda får genom företagssparandet en personligt ägd tillgång som de för varje år kan disponera avkastningen av men inte vid varje tillfälle de skulle önska kan ta ut ur företaget. Man skulle kunna säga att det i hög grad är fråga om en länge uppskjuten andel i vinst. Det är klart att det dock måste finnas kriterier under vilka den anställda kan få tillgodogöra sig även själva tillgången, kapitalbeloppet.

De grunder efter vilka ett inom företagen på lång tid bundet sparande skulle kunna fördelas bland de anställda bör i främsta rummet diskuteras av arbetsmarknadens parter.

Den andel i sparandet inom ett visst företag och avkastningen därav som

den anställda kommer att få måste han naturligtvis kunna behålla även om han flyttar till ett annat företag. Några förbehåll bör inte uppställas i detta avseende. Överkomliga svårigheter att med tillämpning av modern dataskinteknik ordna individuella tillgodohavandekonton hos ett stort antal företag för ett ännu mycket större antal löntagare torde inte behöva föreligga.

Ett särskilt problem utgör risken för förlust vid konkurser och företagsnedläggelser för löntagarna. Ett försäkringssystem med en låg premie kan räcka för att skapa trygghet mot dylika risker. Ett ytterligare problem är formerna för de tillgångsbevis som skall lämnas till de anställda. I detta avseende bör troligen olika möjligheter erbjudas.

En förutsättning för system av i denna motion diskuterad art är emellertid säkerligen att särskilda regler skapas för den skattemässiga behandlingen av detta. Dessa regler bör stimulera till införande av dylika system.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att en parlamentarisk utredning tillsättes under medverkan av företrädare för arbetsmarknadens parter och erforderlig expertis med uppgift att avge förslag om hur från det allmännas sida metoder att ge löntagarna andel i ett långsiktigt företagssparande kan stimuleras.

Stockholm den 26 januari 1968

Sven Wedén (fp)

Bertil Ohlin (fp)

Cecilia Nettelbrandt (fp)

Daniel Wiklund (fp)
i Stockholm

Elias Jönsson (fp)
i Ingemarsgården